

E D I T U R A S C R I P T U M ®

**ODISEEA SPIRITUALĂ
A LUI IACOV,
FIUL LUI ISAAC,
FIUL LUI AVRAAM**

De același autor,
la Editura Scriptum au mai apărut:

29 parabole din Biblie
Când leul rage
Odiseea spirituală a lui Iacov, fiul lui Isaac, fiul ui Avraam
O patrie nouă și un neam mare
Să știi ce crezi

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TATU, SILVIU

Odiseea spirituală a lui Iacov, fiul lui Isaac, fiul lui Avraam / Silviu Tatu. - Oradea :

Scriptum, 2023

Conține bibliografie

ISBN 978-606-031-138-6

ODISEEA SPIRITUALĂ
A LUI IACOV,
FIUL LUI ISAAC,
FIUL LUI AVRAAM

SILVIU TATU

Editura Scriptum®
Oradea

Publicată sub titlul
Odiseea spirituală a lui Iacov, fiul lui Isaac, fiul ui Avraam
de Silviu Tatu

Opiniile exprimate în această carte aparțin autorului și nu reprezintă neapărat punctul de vedere al editurii Scriptum. Autorul își asumă întreaga responsabilitate pentru forma și conținutul cărții și se obligă să respecte toate legile privind drepturile de autor.

© 2023 Editura Scriptum®
str. Simion Bărnuțiu nr. 2, 410204 Oradea - Bihor
Tel./Fax/Robot: 0259-457.428
E-mail: scriptum@scriptum.ro
Pagina web: WWW.SCRIPTUM.RO

Toate drepturile rezervate asupra prezentei ediții în limba română.

Cu excepția situațiilor când se specifică altfel, toate citatele biblice folosite provin din traducerea Societății Biblice din România.

Orice reproducere sau selecție de texte din această carte este permisă doar cu aprobarea în scris a Editurii Scriptum, Oradea.

ISBN 978-606-031-138-6

Tiparul executat în U.E.

*Fiicelor noastre,
daruri primite de la Dumnezeu*

CUPRINS

ABREVIERI	11
INTRODUCERE	13
OBIECTUL	14
METODA	16
PROLOGUL (GEN 25:19-34)	19
Scriptura	19
Începuturi modeste	20
Cât poate costa o ciorbă?	23
Lecții moralizatoare	25
ÎNȘELĂTORIA (GEN 26:34-27:45)	29
Scriptura	29
Inițiativa problematică	32
Pregătiri pentru fraudă	33
Înșelătorie până la capăt	35
Lecții moralizatoare	37
CONFORMAREA (GEN 27:46—30:43)	41
Scriptura	41
O poruncă cu gust amar	47
O întâlnire cu totul neașteptată	49
Primii ani ai lui Iacov în Padan-Aram	54
Problema ascunsă	56
Deșteptarea	59
Lecții moralizatoare	60

ODISEEA SPIRITUALĂ A LUI IACOV

FUGA (GEN 31:1—32:2)	65
Scriptura	65
Temeiul deciziei de repatriere.	68
Dezbatere în familie.	70
Ofensa supremă	74
Reproșurile lui Iacov	75
Legământul	76
Final fericit, în cele din urmă.	78
Lecții moralizatoare	79
ÎMPĂCAREA (GEN 32:3—33:20)	83
Scriptura	84
Strategia.	87
Întrevederea neașteptată.	88
Fratele împăciuitor.	90
Lecții moralizatoare	92
ÎNCREMENIREA (GEN 34:1-31)	97
Scriptura	97
Când e în joc onoarea bărbaților	99
Prin foc și sabie	102
Lecții moralizatoare	103
ÎNTOARCEREA (GEN 35:1-29)	107
Scriptura	107
Invitație la reformă.	109
Înnoirea promisiunii	111
Pierderi suplimentare.	112
Lecții moralizatoare	113
IREMEDIABILA PIERDERE (GEN 37:2B-36)	115
Scriptura	115
O dragoste nedisimulată	118
Vise despre mărire	118
Oportunitatea de aur	119
Lecții moralizatoare	122
SUPRAVIEȚUIREA (GEN 42:1—45:28)	125
Scriptura	126
Niște negustori cinștiți.	133
Testul întârziat	135

CUPRINS

Ce limită are cinstea?	136
Lecții moralizatoare	139
CĂLĂTORIA INTERZISĂ (GEN 46:1 – 47:28)	145
Scriptura	145
Oprire	149
Audiența	150
Lecții moralizatoare	151
TESTAMENTUL (GEN 47:29 – 49:33)	153
Scriptura	154
În capul oaselor	159
Testamentul spiritual	161
Lecții moralizatoare	166
EPILOGUL: FUNERALIILE (GEN 50:1-14)	167
Scriptura	167
Pregătirile de înmormântare din Egipt.	168
Pregătirile de înmormântare în Canaan	169
Lecții moralizatoare	171
INFLUENȚA BIOGRAFIEI LUI IACOV ÎN BIBLIE.	173
Patriarhul Iacov în Vechiul Testament	173
Patriarhul Iacov în Noul Testament	177
BIBLIOGRAFIE	181
INDICE DE TEXTE BIBLICE.	183

ABREVIERI

Vechiul Testament		Noul Testament	
Gen	Geneza	Mt	Evanghelia după Matei
Ex	Exod	Mc	Evanghelia după Marcu
Lev	Levitic	Luca	Evanghelia după Luca
Num	Numeri	Ioan	Evanghelia după Ioan
Deut	Deuteronom	Fapte	Faptele apostolilor
Ios	Iosua	Rom	Epistola către romani
Jud	Judecători	1Cor	Prima epistolă către corinteni
1Sam	1 Samuel	2Cor	A doua epistolă către corinteni
2Sam	2 Samuel	Gal	Epistola către galateni
1Cron	1 Cronici	Ef	Epistola către efeseni
2Cron	2 Cronici	Flp	Epistola către filipeni
Neem	Neemia	Col	Epistola către coloseni
Est	Estera	1Tes	Prima epistolă către tesaloniceni
Ps	Psalmii	2Tes	A doua epistolă către tesaloniceni
Cant	Cântarea cântărilor	1Tim	Prima epistolă către Timotei
Is	Isaia	2Tim	A doua epistolă către Timotei
Ier	Ieremia	Ev	Epistola către evrei
Plâng	Plângerile	Iac	Epistola lui Iacov
Ezec	Ezechiel	1Pt	Prima epistolă a lui Petru
Dan	Daniel	2Pt	A doua epistolă a lui Petru
Ob	Obadia	1Ioan	Prima epistolă a lui Ioan
Hab	Habacuc	2Ioan	A doua epistolă a lui Ioan
Țef	Țefania	3Ioan	A treia epistolă a lui Ioan
Hag	Hagai	Iuda	Epistola lui Iuda
Zah	Zaharia	Ap	Apocalipsa lui Ioan
Mal	Maleahi		

INTRODUCERE

Carterea de față, o interpretare a biografiei lui Iacov așa cum este redată în Biblie, este intitulată „odiseea lui Iacov“ în acord cu perspectiva patriarhului asupra propriei vieți cu privire la care folosește termenul „călătorie“ (Gen 47:9). Pentru populațiile nomade, constant migratoare, probabil că nici nu ar exista un alt mijloc mai expresiv pentru a vorbi despre viață. Noi înșine, deși demult am pierdut conexiunea cu strămoșii noștri migratori, am păstrat obiceiul de a ne referi la viață ca la o călătorie.

Viața ca o odisee se bazează pe analogia dintre Odiseu și Iacov. Aceasta a fost realizată în ultimele decenii de către Erich Auerbach și Bruce Louden. În accepțiunea lui Auerbach, deși amândouă personajele sunt fictive, Iacov este redat mai realist și este surprins în evoluție, reflectând în progresul său măreția lui Dumnezeu.¹ Louden identifică diverse puncte de contact între mitul lui Odiseu și narațiunile din Vechiul Testament, iar în capitolul 4 analizează lupta lui Iacov de la Peniel în comparație cu lupta lui Menelaus cu Proteus.²

Această legătură între tradiția biblică și tradiția eroică grecească este

- 1 Erich Auerbach, *Mimesis: The Representation of Reality in Western Literature*, trad. W. R. Trask, Princeton, NJ: University, p. 17, 19, 20. Bruce K. Waltke (*Genesis: A Commentary*, Grand Rapids, MI: Zondervan, 2001, p. 379) acceptă ideea că Iacov nu va ajunge să împărtășească credința părinților săi decât după ce se întoarce din Padan-Aram. Yair Zakovitch a folosit termenul cu privire la Iacov doar pentru a descrie aventura întoarcerii lui acasă (*Jacob: Unexpected Patriarch*, New Haven, CT: Yale University, 2012, p. 120).
- 2 Bruce Louden, *Homer's Odyssey and the Near East*, Cambridge: University, 2011, p. 113-123.

ODISEEA SPIRITUALĂ A LUI IACOV

naturală pe continentul european unde, din îngemănarea lor, s-a născut cultura și civilizația europeană. Desigur, în accepțiunea creștinismului, predominant pacifist, eroismul nu este calificat ca angajament militar împotriva dușmanilor de natură fizică, ci drept o confruntare cu situațiile dificile din viață. De fapt, Iacov chiar reușește prin strădaniile lui să evite confruntările militare de pe urma cărora era convins că nu putea să aibă vreun câștig ca străin în țara altora.

Obiectul

Familia patriarhilor Avraam, Isaac și Iacov este celebră în toate cele trei religii monoteiste (iudaism, creștinism și islam) și este cinstită pentru credința manifestată în relație cu Dumnezeu. Înainte de a se dovedi vrednic de locul de cinste din galeria eroilor credinței din Evrei 11, Avraam a fost un păgân din sudul Mesopotamiei chemat de Dumnezeu să-și părăsească patria și clanul pentru a călători într-o țară nouă. Dumnezeu trebuie să i Se fi descoperit într-un limbaj familiar și prin mijloace pe care le putea înțelege, pentru a-L cunoaște pe Dumnezeu și pentru a învăța cum să se raporteze la El.

Obiectul acestei cărți îl constituie Iacov, nepotul lui Avraam. Deși avea la îndemână experiența strămoșilor săi pe care o putea folosi ca pe un mare beneficiu pentru cunoașterea lui Dumnezeu, Iacov trece prin aceleași evenimente formatoare prin care au trecut și părinții săi. Teza propusă aici este că Iacov, asemenea străbunicului său Avram, are nevoie de mult timp pentru a ajunge să înțeleagă ce așteptări are Dumnezeu de la el și ce înseamnă ca El-Șadday să fie Dumnezeul său personal. În volumul de față vom parcurge împreună progresul spiritual al lui Iacov. În ultimă instanță, biografia patriarhului este grăitoare nu atât de mult prin virtuțile dovedite în instantanee surprinse din viața sa, cât mai ales pentru modul în care Dumnezeu S-a preocupat de transformarea lui Iacov. Ca orice om, și Iacov a fost supus păcatului, dar tocmai această deficiență îl apropie cel mai mult de cititorul din orice vreme.¹

Geneza înregistrează câteva episoade din biografia lui Iacov: însușirea frauduloasă a binecuvântării patriarhale în complicitate cu mama sa (Gen 26:34–27:45), plecarea lui Iacov în Padan-Aram unde își întemeiază

¹ Zakovitch (*Jacob*, p. 24-25) surprinde și el aspectele mai puțin virtuotoase ale personajului, de la care cititorul învață prin contraexemplu.

INTRODUCERE

o familie (Gen 27:46–30:24), îmbogățirea lui Iacov în Padan-Aram (Gen 30:25–43), întoarcerea acasă (Gen 31:1–32:2), întâlnirea cu Esau (Gen 32:3–33:20), conflictul cu hiviții de la Șehem (Gen 34:1–31), reforma religioasă în familia lui Iacov (Gen 35:1–29). Alte fragmente din ciclul narativ al lui Iosif permit reconstituirea unor episoade din anii de mai târziu ai lui Iacov. Stilul literar al textului de la 37:2b până la sfârșitul cărții Geneza este diferit de stilul folosit pentru scrierea primelor 36 capitole și se apropie mai mult de stilul apreciat la curtea egipteană – mai emoțional, mai flamboiant, mai descriptiv – în timp ce stilul primei părți este mai concis și mai arid, precum lucrările mesopotamiene de același tip.¹

Biografia lui Iacov este presărată cu câteva momente de revelație cu care îl cinstește Dumnezeu: visul de la Betel la plecarea din Canaan (Gen 28:10–22), arătarea îngerului care autorizează întoarcerea sa acasă (Gen 31:3, 11–13), întâlnirea taberei de îngeri la revenirea în Canaan (Gen 32:1–2), lupta cu îngerul la Peniel (Gen 32:22–32), revelația de la Betel (Gen 35:10–29). De aici reiese că Dumnezeu îl căuta pe Iacov.

Omul manifestă atracția pentru ideea că viața sa mărunță ar fi în atenția unei forțe mai mari decât a sa (destinul), ori a unei persoane mai puternice (divinitatea). Încă dinainte de naștere, Dumnezeu le-a făcut clar lui Isaac și Rebecăi faptul că dintre cei doi gemeni purtați în pânțece de Rebeca, Dumnezeu l-a ales pe al doilea născut pentru a fi binecuvântat mai mult decât primul născut (Gen 25:19–26). Isaac însuși fusese fiul lui Avraam preferat de Dumnezeu, deși s-a născut după Ișmael. În ciuda promisiunii lui Dumnezeu, la vârsta maturității, Iacov „își ia soarta în propriile mâini“ și se folosește de prima oportunitate pe care o are ca să-l constrângă pe fratele său să renunțe la dreptul de întâi născut (Gen 25:27–34). Apoi, instigat de mama lui, Iacov își înșală tatăl și își însușește fraudulos binecuvântarea părintească.² Oare aceasta era calea acceptabilă pentru binecuvântarea lui Iacov așa cum promisese Dumnezeu? Ce ne spune biografia patriarhilor despre planul lui Dumnezeu? Este acesta o hotărâre fermă și implacabilă, sau el exprimă doar intenții aproximative, a căror împlinire este condiționată de contribuțiile

1 P. J. Wiseman, *Clues to Creation in Genesis* (Marshall Paperbacks, Londra: Marshall, Morgan & Scott, 1977), p. 50–55.

2 Claus Westermann (*The Promise to the Fathers: Studies on the Patriarchal Narratives*, Philadelphia: Fortress, 1980, p. 74–78) propune distincția dintre „promisiune“ ca temă a biografiei lui Avraam și „binecuvântare“ ca temă a biografiei lui Iosif, aceasta din urmă având o natură mai pământească. Totuși binecuvântarea era integrată promisiunii lui Dumnezeu, oferită chiar lui Avraam, care viza și bunăstarea familiei lui Avraam.

ODISEEA SPIRITUALĂ A LUI IACOV

oamenilor vizați? Aceste întrebări și alte asemenea lor își vor găsi răspuns în capitolele următoare.

Metoda

Am reconstituit evoluția evenimentelor din punct de vedere cronologic cu ajutorul textelor biblice analizate în forma lor finală (ceea ce unii exegeți numesc analiză sincronică canonică). Aceasta înseamnă că nu am acordat atenție presupusei istorii literare a textelor canonice și teoriilor care propun originea lor în tradiția orală sau în diverse surse. Ca să beneficiem la maximum de narațiunile biblice trebuie să ne facem obiceiul de a le citi cu atenție din perspectiva conflictului dintre personaje (intriga). Dată fiind preocuparea pentru analiza personajelor din narațiune, lucrarea poate fi folosită ca instrument care asistă în studiul exegetic al cărții Geneza.¹

Întrucât povestitorul biblic tinde a se păstra neutru față de personajele sale, dovadă faptul că nu include o evaluare morală explicită a lor, este important să nu pierdem din vedere detaliile incluse în narațiuni și să evaluăm personajele în lumina standardului de moralitate în care ele însele credeau. Abia după ce ne-am îndeplinit această datorie, putem avansa propuneri despre valoarea morală a acțiunilor lor pentru credinciosul contemporan. Întrucât frământările fundamentale ale oamenilor au rămas aceleași pe parcursul secolelor, chiar dacă unele elemente de context s-au schimbat mult, cititorul preocupat de istoria biblică a marilor eroi ai credinței va prinde această oportunitate pentru a medita la propria viață.

Pentru reconstituirea biografiei lui Iacov, nu beneficiem de alte surse credibile despre patriarhi, așa cum avem atunci când scriem biografia unui personaj care a trăit mai aproape de zilele noastre. Totuși, putem accesa literatura extrabiblică pentru a înțelege elementele de context cultural necesare pentru interpretarea textului biblic. Când privește structura biografiei lui Iacov, apreciem împreună cu Thomas L. Brodie că narațiunile care îl au pe Iacov în centrul atenției sunt ordonate în perechi în oglindă ca într-un diptic, completându-se reciproc două câte două.² Împărțirea textului narativ despre Iacov folosită în acest volum nu urmărește exact propunerea lui

1 Vezi Silviu Tatu, *O patrie nouă, un neam mare: exegeza narațiunilor despre patriarhi*, ed. a 2-a, Oradea și București: Scriptum și Pleroma, 2018.

2 Thomas L. Brodie, *Genesis as Dialogue: A Literary, Historical and Theological Commentary*, Oxford: University, 2001.

INTRODUCERE

Brodie, dată mai jos, din motive explicate pe parcursul prezentării și care privesc în principal intriga.

- Binecuvântarea: Iacov înșală (Gen 26:34-27:45)
- Cununia: Iacov este înșelat (Gen 27:46-29:30)
- Iacov își întemeiază o familie (Gen 29:31-30:24)
- Iacov își câștigă avere (Gen 30:25-43)
- Iacov se confruntă temător cu Laban (Gen 31:1-32:2)
- Iacov se confruntă și mai temător cu Esau (Gen 32:3-33:20)
- Violență și sex: inițiativa lui Iacov îngheață (Gen 34)
- Pericol și moarte: speranța lui Iacov (Gen 35:1-20)
- Genealogia lui Iacov: incest, ofilire (Gen 35:21-29)
- Genealogia lui Esau: prosperitate (Gen 36:1-37:1)

Ca resurse pentru lucrarea de față am consultat cu precădere lucrările unor autori contemporani la care am avut acces. De la monografia publicată în 1987 de Ronald S. Hendel¹, biografia lui Iacov din Geneza a suscitât interesul și altor scriitori. Dintre cei care au produs lucrări în ultimele decenii merită amintiți câțiva. Yair Zakovitch a scris din perspectiva unui teolog evreu realizând frecvente incursiuni în interpretarea rabinică medievală. În schimb Philip R. Kern scrie despre biografia biblică a lui Iacov din perspectiva unui specialist în Noul Testament, estimând contribuția narațiunii la teologia creștină. Vom căuta să ne folosim de introspecțiile acestor autori în măsura în care ele reflectă conținutul textului biblic. Lor li se adaugă alte câteva comentarii scrise de Nahum M. Sarna (2001), Bruce K. Waltke (2001), Bill T. Arnold (2008) și John Goldingay (2010, 2020).²

În introducerea fiecărui capitol, mai puțin ultimul, am inclus traducerea personală a textului ebraic în versiunea prelucrată pentru proiectul Romanian Bible Society. Acest proiect urmează să fie publicat îndată ce sunt încheiate editarea literară și teologică a textului. Mulțumesc fratelui Gabriel Fazecaș,

1 Teza lui Hendel este că narațiunile despre patriarhul Iacov sunt creația unor scriitori antici care recuperează teme din tradiția orală comună în tot Levantul, așa cum se regăsesc și în legende de ugaritice (Ronald S. Hendel, *The Epic of the Patriarch: The Jacob Cycle and the Narrative Tradition of Canaan and Israel*, Harvard Semitic Monographs 42, Atlanta, GA: Scholars, 1987).

2 Alte comentarii folosite asupra cărții Geneza au fost incluse în bibliografia de la finalul cărții. Din păcate nu am avut acces la cel mai recent comentariu al lui Goldingay în timp util pentru a-l folosi în realizarea acestei lucrări.

ODISEEA SPIRITUALĂ A LUI IACOV

Președintele *Romanian Bible Society* din SUA pentru acordul dat în vederea publicării textelor biblice aferente biografiei lui Iacov.

Mulțumesc *Ebiblia Ministries* pentru sprijinul acordat scrierii și găzduirii comentariului la întreaga carte a Genezei pe www.ebiblia.ro.

Odiseea lui Iacov este a unui om care a avut un traiect spiritual sinuos, urmare a alegerilor personale controversate, în ciuda moștenirii sale avantajoase și a persistenței cu care Dumnezeu îl căuta. Descoperirea Domnului ca Dumnezeu personal i-a luat mult timp lui Iacov și experimentarea multor eșecuri, dar în cele din urmă Iacov și-a găsit liniștea în supunere față de Dumnezeu. Cea mai spectaculoasă descoperire a biografiei lui Iacov privește harul lui Dumnezeu care lucrează prin persoane tarate și lipsite de virtute.

Nu pot decât să sper că cel puțin unii dintre cititori vor fi convinși să pornească într-un proces de devenire angajându-se într-o relație puternică cu Dumnezeu, care să le confere liniștea sufletească atât de necesară unei vieți împlinite. Ceea ce rămâne neschimbător de-a lungul secolelor este îndurarea lui Dumnezeu, despre care sunt convins că va acționa spre cel mai mare bine al tuturor oamenilor și, mai ales, al celor aleși.

PROLOGUL

GEN 25:19-34

Scriptura

Avraam l-a odrăslit pe Isaac. ²⁰Isaac avea patruzeci de ani când a luat-o de soție pe Rebeca, fiica lui Betuel, arameul din Padan-Aram, sora lui Laban, arameul. ²¹Isaac s-a rugat Domnului pentru soția sa, căci ea era stearpă. Domnul s-a lăsat înduplecat și Rebeca a zămislit. ²²Fiii se băteau înăuntrul ei și ea a zis: „Dacă este așa, de ce mi se întâmplă una ca asta?“ A mers să întrebe pe Domnul, ²³iar Domnul i-a zis:

„Două neamuri sunt în pântecele tău,
două popoare din lăuntruul tău se vor despărți;
un popor va fi mai tare decât celălalt popor,
și cel vârstnic¹ va sluji celui mai tânăr.“

²⁴Când i s-au împlinit zilele ca să nască, iată, în pântecele ei erau

1 Ebr. *rav* este antonimul lui *mē'at* (pușin), dar aici este pus în contrast cu „tânăr“ pentru a sublinia două lucruri în același timp: avantajul în privința nașterii (foarte mic în cazul unor gemeni) și avantajul privilegiilor și/sau înzestrărilor naturale.

ODISEEA SPIRITUALĂ A LUI IACOV

gemeni. ²⁵Cel dintâi a ieșit roșu și, tot trupul fiindu-i ca o manta de păr, i-au pus numele Esau. ²⁶După el a ieșit fratele său, ținându-se cu mâna de călcâiul lui Esau, așa că i-au pus numele Iacov.¹ Isaac avea șaizeci de ani la nașterea lor.

²⁷Băieții au crescut. Esau a ajuns un om deprins cu vânătoria, un om al câmpului, iar Iacov un om liniștit care locuia în corturi. ²⁸Isaac îl iubea pe Esau căci îi plăcea vânatul,² iar Rebeca îl iubea pe Iacov. ²⁹Odată, Iacov fierbea o tocană de linte, când Esau a venit de la câmp și era lihnit de foame. ³⁰Esau i-a zis lui Iacov: „Dă-mi să înfulec din chestia asta roșie, căci sunt lihnit de foame!“ De aceea i s-a spus Edom.³ ³¹Iacov i-a spus: „Vinde-mi⁴ astăzi dreptul tău de întâi-născut!“ ³²Esau a zis: „Iată, eu sunt pe moarte. La ce-mi folosește acest drept de întâi-născut?“ ³³Iacov a zis: „Jură-mi astăzi!“ El i-a jurat și și-a vândut dreptul de întâi-născut lui Iacov. ³⁴Apoi Iacov i-a dat lui Esau pâine și tocană de linte. El a mâncat, a băut și s-a dus. Astfel și-a nesocotit Esau dreptul de întâi-născut.

Începuturi modeste

Ca oricare dintre noi, Iacov a avut și el o mamă. Aceasta era Rebeca, fiica lui Betuel și sora lui Laban. Deși s-a căsătorit cu ea, nu Isaac a ales-o, ci robul lui Avraam i-a adus-o după ce a aflat-o prin răspunsul primit în mod miraculos la rugăciunea sa. Rebeca însăși a acceptat să plece din căminul părintesc fără să știe ce o așteaptă la capătul călătoriei (Gen 24). Această situație trebuie să fi creat un anumit gen de chimie între cei doi soți, iar ideea că sunt pregătiți de Dumnezeu unul pentru altul trebuie să fi ieșit la suprafață ori de câte ori aveau o dificultate, probabil cu mai multă emfază decât în oricare altă căsnicie. Biografia lui Isaac are prea puține file ca să ne putem forma o imagine cuprinzătoare despre relația dintre cei doi soți. Știm doar că Isaac s-a îndrăgostit instantaneu de soția sa (Gen 24:67) și a păstrat o relație de iubire multă vreme față de ea. În împrejurări potrivnice, Isaac a pretins că Rebeca era doar sora lui, dar

1 Între numele Iacov și călcâi (ebr. *ʿăqēv*) există un joc de cuvinte.

2 Lit. „vânat în gura lui“.

3 Edom înseamnă „roșu“.

4 Vânzarea dreptului de întâi-născut era cunoscută și printre huriți, un popor contemporan cu Avraam din nordul Mesopotamiei.